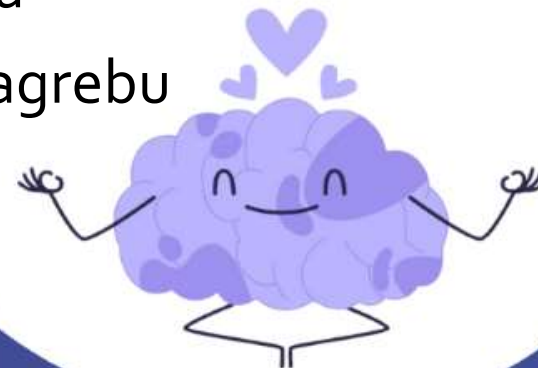

Implementacija dobrih europskih praksi u zaštiti mentalnog zdravlja u hrvatskom sustavu: JA ImpleMENTAL EU Projekt

Prof.dr.sc. Danijela Štimac Grbić, dr.med.spec. javnog zdravstva
HZJZ/ŠNZ Andrija Štampar, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Online simpozij Mentalno zdravlje u pandemiji i nakon nje:
Što smo naučili i kamo idemo?

Zagreb, 15.-17. veljače 2022.

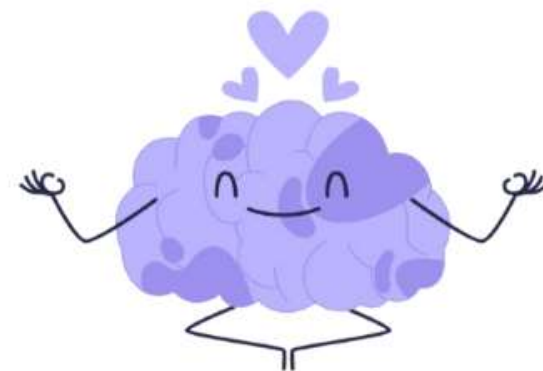
Definicije...

Zdravlje je stanje potpunog tjelesnog, duševnog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i iznemoglosti.

„Zdravlje je u ljudima, u prilikama njihovog svakodnevnog života, **u okruženju u kojem oni uče, rade, igraju se i vole**. Ono se stvara kroz brigu za sebe i druge, kroz sposobnosti za donošenje odluka i kroz kontrolu nad vlastitim životom. Zdravlje je u osjećaju sigurnosti da društvo u kojem živiš želi stvoriti prilike koje će ti omogućiti zdrav život u njemu.“ (H. Mahler, prema Barath, 1995).

Mentalno zdravlje [Svjetska zdravstvena organizacija](#) definirala je kao stanje dobrobiti u kojem pojedinac ostvaruje svoje potencijale, može se nositi s normalnim životnim [stresom](#), može raditi produktivno i plodno te je sposoban pridonositi zajednici (SZO; 2001)

Promicanje zdravlja definira se kao proces koji omogućuje ljudima da unaprijede svoje zdravlje i osposobe se za kontrolu vlastitog zdravlja.

Deklaracija o mentalnom zdravlju: London 2018.

Empowering people /Osnaživanje

- Potrebno je poduzeti mjere kako bi se unaprijedile **socijalne odrednice mentalnog zdravlja, holističkim pristupom i intersektorskom suradnjom** s ciljem smanjenja nejednakosti među ljudima te kako bi najizloženije i najranjivije osobe imale jednake šanse voditi zdrav život, kako u smislu tjelesnog tako i smislu mentalnog zdravlja.
- **Fokusirati se na poboljšanje mentalnog zdravlja i dobrobiti djece i mladih te stvoriti uvjete za poboljšanje ishoda u zaštiti mentalnog zdravlja za buduće generacije.**
- **Provoditi javno zdravstvene aktivnosti koje potiču fleksibilnost sustava, djeluju na smanjenju rizika i usmjerene su na glavne uzroke kroničnog stresa koji dugoročno ugrožavaju obitelj i obiteljsko okruženje, u cilju promicanja, unapređenja i zaštite mentalnog zdravlja djece i mladih.**
- **Poticati osobe s mentalnim poremećajima i drugim problemima mentalnog zdravlja (peer workeri/stručnjaci po iskustvu) kako bi aktivno sudjelovali u kreiranju politike mentalnog zdravlja, dizajnu i provedbi usluga u zaštiti mentalnog zdravlja te bili aktivno uključeni i djelovali na osnaživanju i osposobljavanju za preuzimanje odgovornosti za vlastito zdravlje do potpunog oporavka.**
- **Kontinuirano tražiti mogućnosti za razvoj boljih i održivijih sustava zaštite mentalnog zdravlja u zajednici.**

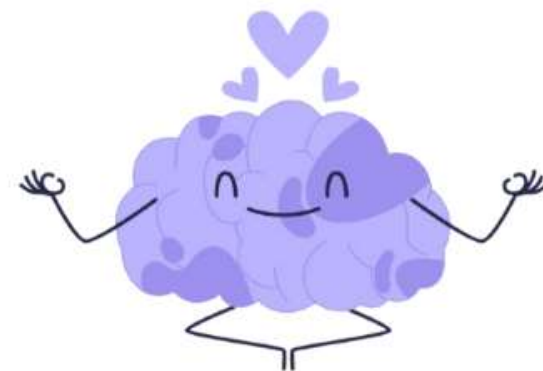
Mentalni poremećaji-javno zdravstveni prioritet

- **Jedna od šest osoba** diljem Europske unije (EU) imale su poteškoće mentalnog zdravlja u 2016., što je otprilike **84 milijuna ljudi**.
- Mentalnim poremećajima i poremećajima u ponašanju, uključujući samoozljeđivanje, pripisano je **165.000 smrtnih slučajeva**, u **2016. godini**.
- RH: Mentalni poremećaji:5,2%općeg morbiditeta, 7,2% svih hospitalizacija
- Prvi po broju dana bolničkog liječenja
- 80% svih pacijenata hospitaliziranih zbog mentalnih poremećaja došlo je putem hitnog bolničkog prijema!
- Visoka prevalencija, rani početak, visoka stopa invalidnosti, financijski teret
- Potrebno promptno i učinkovito djelovanje nositelja zdravstvenih politika

- **Organizacija sustava skrbi za mentalno zdravlje** između pojedinih zemalja EU znatno se razlikuje.
- Neke zemlje se još uvijek oslanjaju na velike psihijatrijske bolnice, dok druge temelje pružanje skrbi u okvirima same zajednice.
- Zaštita mentalnog zdravlja postaje globalni **prioritet** naročito u tijekom **pandemije SARS CoV-2 virusa**.

- **JA ImpleMENTAL** uključuje **40 organizacija** iz **21 zemlje** **Europske unije/ Europskog gospodarskog prostora** te je službeno započela **1. listopada 2021.** a trajat će **36 mjeseci (tri godine).**
- Projektom se nastoji poduprijeti države članice, odnosno projektne partnere, u implementaciji **dvaju primjera dobre prakse** iz područja zaštite mentalnog zdravlja i prevencije suicida:

- Reforma mentalnog zdravlja u Belgiji
- Austrijska praksa prevencije suicida (tzv. SUPRA)
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo u ovom projektu sudjeluje kao partner te kao voditelj diseminacijskog radnog paketa (WP2 Dissemination).
- Hrvatska se svojim sudjelovanjem u ovom projektu obvezala implementirati obje navedene najbolje prakse.

Glavne zadaće projekta

- Podržati uspostavu mreža za razmjenu znanja za učinkovitu provedbu najboljih praksi;
- Analizirati trenutno stanje i resurse u području zaštite mentalnog zdravlja te identificirati potrebe i nedostatke u znanju za uspostavu, poboljšanje ili povećanje međusektorske suradnje u cilju uspostave mobilnih timova za pružanje intervencija u zajednici, a koje su usmjerene na korisnike, unutar zemalja sudionica;
- Procijeniti utjecaj pandemije COVID-19 na mentalno zdravlje, s naglaskom na ranjive skupine i ranjive skupine u nastajanju, poglavito uključujući mlade ljude i zdravstvene radnike;
- Pridonijeti stvaranju i širenju znanja o preprekama, ali i poticajima za razvoj međusektorske suradnje u promicanju mentalnog zdravlja te skrbi usmjerene na pacijenta/korisnika, kao i strategija prevencije samoubojstava u europskim zemljama;
- Unaprijediti mentalno zdravlje i dobrobit djece, adolescenata, odraslih i starije populacije olakšavanjem njihovog pristupa skrbi te promicanjem i poboljšanjem dostupnosti, kvalitete i kontinuiteta, prilagođenih preventivnih, promotivnih, kurativnih i rehabilitacijskih usluga u zaštiti mentalnog zdravlja, njihovim individualnim potrebama, osiguranim u zajednici;

Glavne zadaće projekta

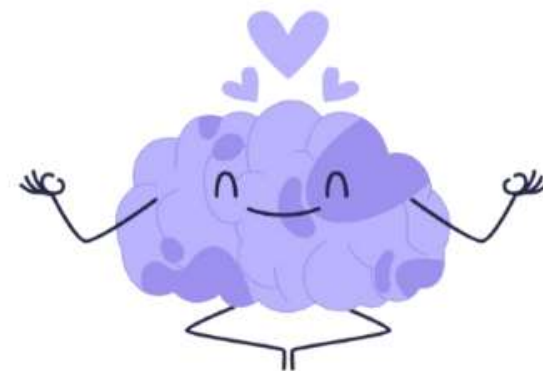
- Povećati učinkovitost i dostupnost sustava zaštite mentalnog zdravlja;
- Poticati interdisciplinarnu suradnju, kao i povećanje integracije skrbi za mentalno zdravlje u primarnu zdravstvenu zaštitu, čime će se pridonijeti razvoju zdravstvenih usluga koje pružaju usmjereniju i koordiniranu skrb osobama s (često komorbidnim) mentalnim i tjelesnim zdravstvenim stanjima;
- Podržati transformaciju u upravljanju i organizaciji sustava zaštite mentalnog zdravlja od institucionalizirane skrbi za mentalno zdravlje ka (održivoj) uspostavi lokalnih mreža u zajednici, usmjerenih na korisnike te na, u zajednicu integrirane sustave zaštite mentalnog zdravlja u državama članicama EU-a;
- Pridonijeti smanjenju smrtnosti od suicida u Europi;
- Pridonijeti boljoj i učinkovitijoj upotrebi podataka i informacija za razvoj, provedbu, praćenje i evaluaciju međusektorske povezanosti u zaštiti mentalnog zdravlja, te za promicanje mentalnog zdravlja i prevenciju mentalnih poremećaja te razvoj usluga usmjerenih na klijenta/korisnika.

- Više o zajedničkoj akciji možete pogledati na službenoj stranici

JA ImpleMENTAL projekta: <https://ja-imental.eu/>

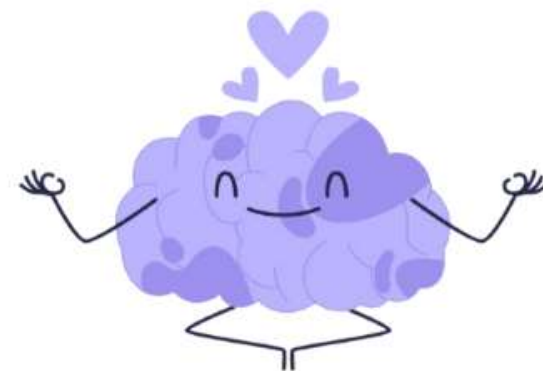

Implementacija dobrih EU praksi u Hrvatskoj

STRATEŠKI OKVIR RAZVOJA MENTALNOG ZDRAVLJA 2022. - 2030.

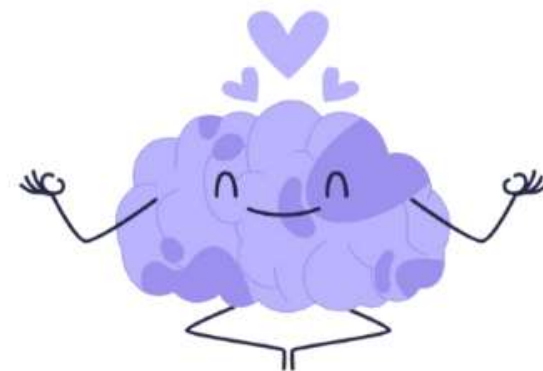
Predstavnici:

- Ministarstva zdravstva,
- Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike,
- HZJZ,
- psihijatri,
- psiholozi,
- predstavnik SUMEZ-a

Principi organizacije zaštite mentalnog zdravlja prema preporukama SZO-e uključuju:

- Pristupačnost
- Sveobuhvatnost
- Kontinuirana i koordinirana skrb
- Službe vođene potrebama korisnika
- Efikasnost
- Fleksibilnost
- Jednakost
- Zaštita i unapređenje ljudskih prava
- Informacije o službama i uslugama
- Osnaživanje
- Individualizirani pristup
- Oporavak

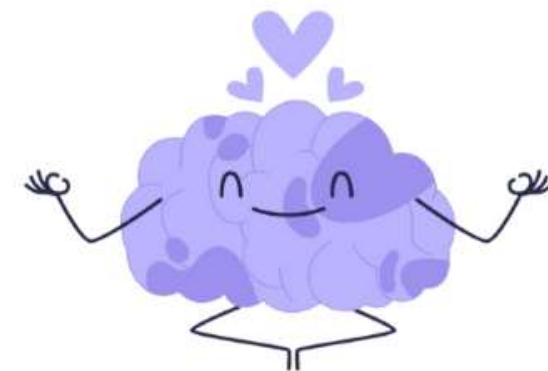
Područja djelovanja iz Strateškog okvira:

I. Unapređenje mentalnog zdravlja

- Provedbom psihosocijalnih intervencija u primarnim društvenim zajednicama (obitelj, škola, radno mjesto) treba unaprijediti i **ojačati socijalne i emocionalne kompetencija te povećati otpornost na svakodnevni stres.**
- Građane poticati u aktivnom sudjelovanju u planiranju i provođenju aktivnosti na području promicanja i unapređenja te zaštite mentalnog zdravlja.
- Povećanje mentalno zdravstvene pismenosti

Uz posebnu pozornost prema obrazovnom sustavu, medijima i novim informacijsko-komunikacijskih tehnologijama i društvenim mrežama, kako bi se promijenila percepcija mentalnog zdravlja i mentalne bolesti te osigurali preduvjeti za odgovoran odnos prema ovim pitanjima.

- Posebna pozornost prema vulnerabilnim skupinama
- **Destigmatizacija**

Područja djelovanja iz Strateškog okvira:

II. Prevencija i rano prepoznavanje problema mentalnog zdravlja

- Provoditi oportunistički probir primjenom trijažnog upitnika za rano otkrivanje mentalnih poremećaja, posebice depresije, u djelatnosti opće/obiteljske medicine
- Implementirati adekvatan, specifičan, lako primjenjiv i jednostavan alat, odnosno upitnik za rano otkrivanje djece koja su pod rizikom za razvoj mentalnih poremećaja u okviru sistematskih pregleda u djelatnosti školske i adolescentne medicine
- Poticati zaštitu mentalnog zdravlja u prenatalnoj i postnatalnoj skrbi, uključujući probir na obiteljsko nasilje, zlouporabu alkohola i droga te postpartalnu depresiju.
- Izraditi protokole za adekvatno liječenje na primarnoj razini i za daljnje upućivanje: u službe za mentalno zdravlje u okviru zavoda za javno zdravstvo, psihijatrijske ambulante na razini primarne zdravstvene zaštite, dnevne bolnice, mobilne timove za mentalno zdravlje u zajednici, te u slučaju potrebe, na bolničko liječenje,
- Organizirati trajnu edukaciju i programe poduke za sve osobe koji nisu zdravstveni radnici, a rade u zdravstvenom, obrazovnom ili sektoru socijalne skrbi, za rano prepoznavanje, ranu intervenciju i sveobuhvatnu skrb o osobama s mentalnim problemima

Područja djelovanja iz Strateškog okvira:

III. Liječenje, rehabilitacija i ljudska prava osoba s problemima mentalnog zdravlja

- Preusmjeriti sustav psihijatrijske skrbi sa primarno bolničkog tretmana s dugotrajnim bolničkim liječenjem, učestalim rehospitalizacijama, te hospitalizacijama koje nastaju zbog nedostatka skrbi u zajednici, na izvaninstitucionalni tretman u zajednici, kroz organizaciju multidisciplinarnih mobilnih timova za pružanje odgovarajuće skrbi u zajednici odnosno u kući pacijenta.
- Programi rehabilitacije u zajednici s ciljem poticanja porasta osobne autonomije i povećavanja kapaciteta za rad i život u zajednici.
- Sudjelovanje korisnika usluga u donošenju odluka o određivanju prioriteta, razvoju i provedbi inovativnih i učinkovitih tretmana.
- Uključivanje stručnjaka po iskustvu (peer workeri) i članova njihovih obitelji u provedbu intervencija kroz mobilne timove i podršku u zajednici
- **Klijent u fokusu!**
- **Osnaživanje i oporavak**
- **Individualizirani pristup uz osobni plan oporavka**

Područja djelovanja iz Strateškog okvira:

IV. Zaštita mentalnog zdravlja u zajednici

- Razvijati mrežu usluga u zajednici za pružanje multidisciplinarnе terapijske skrbi prilagođene potrebama korisnika
- Razvijati smjernice za osnaživanja pacijenata koje će omogućiti optimalno postupanje u liječenju, praktičnu pomoć u svakodnevnom životu, rehabilitaciju i podršku u oporavku osoba s teškim poremećajima mentalnog zdravlja
- Osigurati liječenje putem multidisciplinarnog tima stručnjaka u skladu s individualnim planom liječenja, uključujući i dostupnost podrške osoba s osobnim iskustvom psihičke bolesti (engl. peer worker), te poticati izradu plana oporavka kao osobnog dokumenta pacijenta.
- Uključivati korisnike u razvoj, upravljanje, provedbu i evaluaciju odnosno su- kreiranje zdravstvene skrbi
- Unaprijediti mjere podržanog stanovanja, socijalnog uključivanja i socijalne skrbi u zajednici.
- Pružiti tehničku podršku lokalnim zajednicama za izradu i provedbu politika koje promiču oporavak i socijalnu uključenost te preveniraju nejednakosti i diskriminaciju.
- Razvijati programe zapošljavanja za osobe s psihičkim teškoćama te ih implementirati u rad institucija koje se bave liječenjem i rehabilitacijom tih bolesnika

Područja djelovanja iz Strateškog okvira:
V. Osiguranje učinkovitosti

Mjere:

- nadzirati kvalitetu usluga u djelatnosti zaštite mentalnog zdravlja i prava osoba s mentalnim poremećajima;
- kontinuirano pratiti štetne učinke lijekova i ostalih medicinskih postupaka u osoba s mentalnim poremećajima;
- kontinuirano pratiti zdravstvene pokazatelje na području zaštite mentalnog zdravlja.

Područja djelovanja iz Strateškog okvira:

VI. Praćenje i evaluacija provedbe Strateškog okvira te implementacija akcijskog plana

- izrada Akcijskog plana za unaprjeđenje mentalnog zdravlja, prevenciju, rano otkivanje i liječenje mentalnih poremećaja;
- izrada Akcijskog plana za implementaciju sustava zaštite mentalnog zdravlja u zajednici;
- izrada Akcijskog plana za skrb za osobe s demencijom;
- kontinuirano praćenje provedbe Strateškog okvira;
- osiguravanje kontinuiranog nadzora i unaprjeđenje kvalitete provedbe propisa na području mentalnog zdravlja

Provoditelji: Intersektorska suradnja

- Policija
- Pravosuđe
- Socijalna skrb
- Nevladine organizacije,
- Udruge korisnika
- Znanost i obrazovanje: tijekom studija i poslijediplomskih tečajeva, jačanje kompetencija u zaštiti mentalnog zdravlja
- Zapošljavanje
- Zdravstvo
- Mediji
- Sva ministarstva, HZZO, HLK, HPK, HLZ
- Lokalna zajednica, gradovi, županije

Mentalno zdravlje u pandemiji

Pacijenti zaraženi COVID-19 (ili za koje se sumnja da su zaraženi) mogu osjetiti intenzivne emocionalne reakcije i promjene ponašanja, poput straha, izoliranosti, usamljenosti, tjeskobe, nesanice ili bijesa.

Važno je javno zdravstvene politike zaštite mentalnog zdravlja inkorporirati u strategije odgovora na pandemiju.

Stručnjaci za mentalno zdravlje, poput psihologa, psihijatara i socijalnih radnika, moraju biti na prvoj crti bojišnice i igrati vodeću ulogu u timovima za planiranje i upravljanje u hitnim situacijama.

COVID-19 jednako je izazov iz psihijatrijske perspektive, koliko i iz epidemiološke perspektive.

Sinkroniziranom javnozdravstvenom intervencijom u zaustavljanju pandemije i zaštiti mentalnog zdravlja, način na koje COVID-19 mijenja svijet može biti bolji!

WHERE I GO

MY MIND GOES

SUPPORT ME WHERE

  MYMINDOURHUMANITY
#LANCETGMH

I AM

Praksa utemeljena na dokazima učinkovitosti

TRADICIONALNI MODELI	NOVI MODELI
Tretmanski model	Model promocije
Model ekspertize	Model izgradnje kapaciteta
Usmjerenost na nedostatak	Usmjerenost na snage
Usmjerenost na usluge	Usmjerenost na resurse
Stručnjak u fokusu	Korisnik u fokusu

